

Fafo

Hvordan virker de nye innleiereglene i bygg?

Kristin Alsos, Rolf K. Andersen og Kristine Nergaard

Fafo Østforum 23. januar 2025

Bakgrunn

- Nye regler for innleie trådte i kraft 1. april 2023
  - Forbud mot bruk av innleie i bygg i Oslo-området
  - Innstramning i resten av landet av grunnlaget for innleie
- Fafo og Samfunnsøkonomisk analyse har i oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet å følgeevaluere endringene.
- Prosjekt som startet før endringene trådte i kraft, og skal gå ut 2026.

Hva har vi gjort?

Nullpunktsundersøkelse vinter/vår 2023

- Intervjuer med organisasjoner, virksomhetsledere, byggherrer, tillitsvalgte mm.
- Spørreundersøkelse til bedrifter innen bygg, industri, lager og logistikk.
- Hovedfokus: Hva tror dere kommer til å skje, og hvilke forberedelser er allerede gjort?

Status ett år etter ikrafttredelsen – høsten 2024

- Intervjuer med de samme personene som i 2023
- Ny spørreundersøkelse til bedrifter innen de samme bransjene.
- Analyser av statistikk og registerdata
- Hovedfokus: Hva har skjedd siden reglene trådte i kraft.

Problemstillinger

- Hvordan trodde virksomhetene at endringene ville påvirke dem, og hvilke virkninger har de faktisk fått?
- Hvordan har omfanget av inn- og utleie fra bemanningsforetak vært etter regelendringen?
  - Hva har skjedd med arbeidstakerne som var ansatt i bemanningsbransjen før 1. april 2023?
- Hvordan har virksomheter i bransjer med høy bruk av innleie rekruttert arbeidskraft etter regelendringen?
- Hvilke utfordringer har oppstått med hensyn til omgåelser av regelverket?

Markedssituasjonen

- Innstramningene ble gjort i en tid med fallende aktivitet i byggenæringen
  - Høy inflasjon og høye renter fra 2022
  - Rammet særlig byggingen av nye boliger hvor behovet for arbeidskraft er størst
- Krevende å skille mellom ulike årsaker til endringer i arbeidsmarkedet
  - Behovet for arbeidskraft har vært mindre, noe som tilsier at bruk av innleie uansett ville gått noe ned
  - Kan ha gjort omstillingen i bygg lettere enn i en situasjon med høy aktivitet

Virksomhetenes strategier – Innleie i bygg

Bygg innenfor og utenfor forbudssonen

- Vi har i analysene skilt mellom de byggbedriftene som har
  - Oppdrag i forbudssonen
    - Disse kan også ha oppdrag utenfor
  - De som kun har oppdrag utenfor forbudssonen

Ulike arbeidskraftsstrategier ut over ordinære ansettelser

Arbeider-/håndverksyrker

	2024		2023	
	Bygg – ikke oppdrag i forbudssonen	Bygg – oppdrag i forbudssonen	Bygg – ikke oppdrag i forbudssonen	Bygg – oppdrag i forbudssonen
Underentreprenører	49	52	38	45
Produksjonsinnleie	43	46	33	35
Selvstendige næringsdrivende/enkeltpersonsforetak	26	28	27	31
Innleide fra bemanningsforetak/vikarbyrå	36	15	41	45
Midlertidig ansatte	20	26	15	14
Hentet personell fra andre deler av eget konsern	15	23	12	16
Rekruttering- eller formidlingstjenester fra bemannings- eller rekrutteringsselskap	6	12	--*	--*
Ingen av de nevnte	20	20	25	21
Totalt (n)	248	247	476	425

* Ikke stilt i 2023

Ulike arbeidskraftsstrategier ut over ordinære ansettelses Arbeider-/håndverksyrker

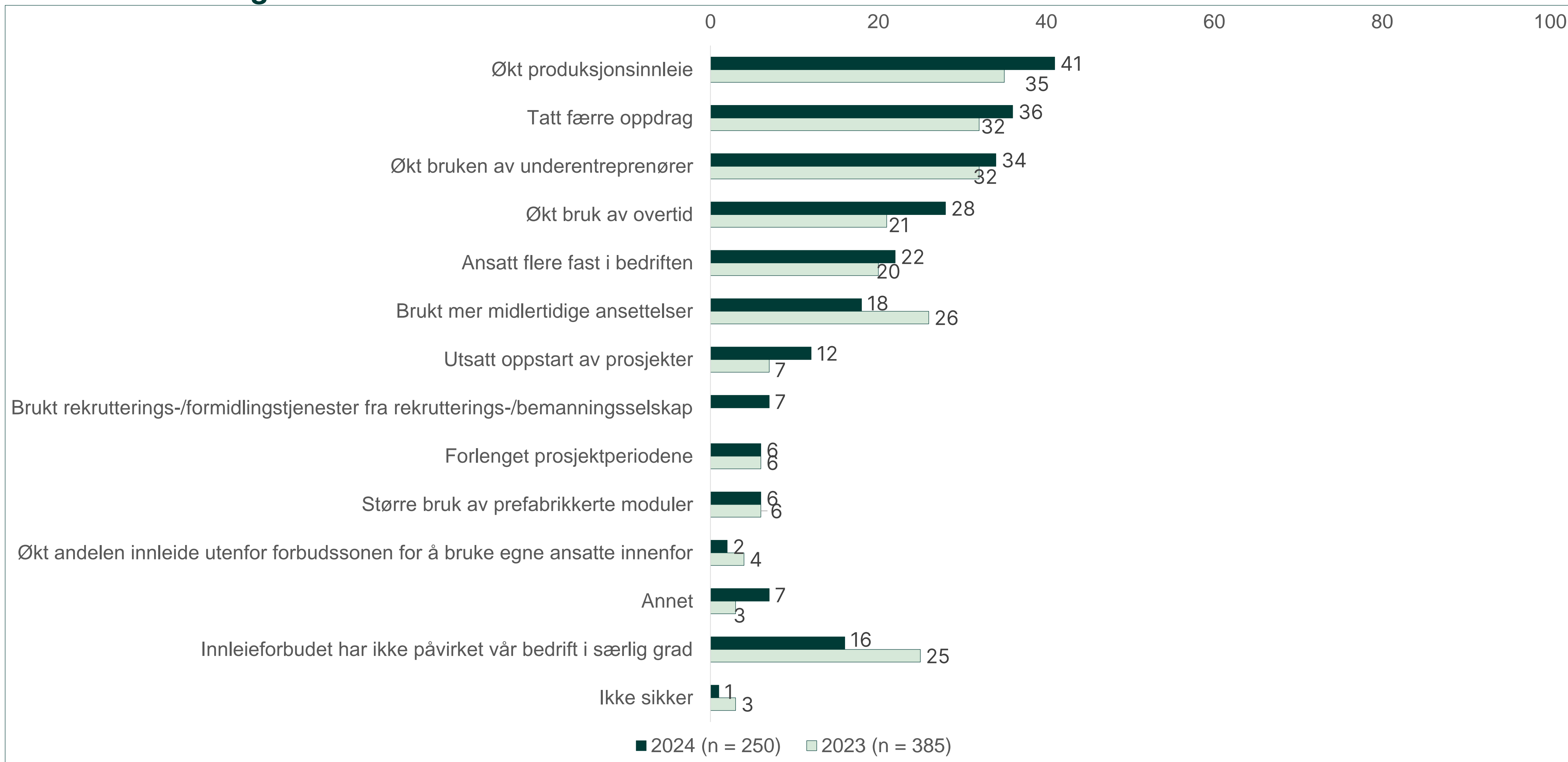
	2024		2023	
	Bygg – ikke oppdrag i forbudssonen	Bygg – oppdrag i forbudssonen	Bygg – ikke oppdrag i forbudssonen	Bygg – oppdrag i forbudssonen
Underentreprenører	49	52	38	45
Produksjonsinnleie	43	46	33	35
Selvstendige næringsdrivende/enkeltpersonsforetak	26	28	27	31
Innleide fra bemanningsforetak/vikarbyrå	36	15	41	45
Midlertidig ansatte	20	26	15	14
Hentet personell fra andre deler av eget konsern	15	23	12	16
Rekruttering- eller formidlingstjenester fra bemannings- eller rekrutteringsselskap	6	12	--*	--*
Ingen av de nevnte	20	20	25	21
Totalt (n)	248	247	476	425

* Ikke stilt i 2023

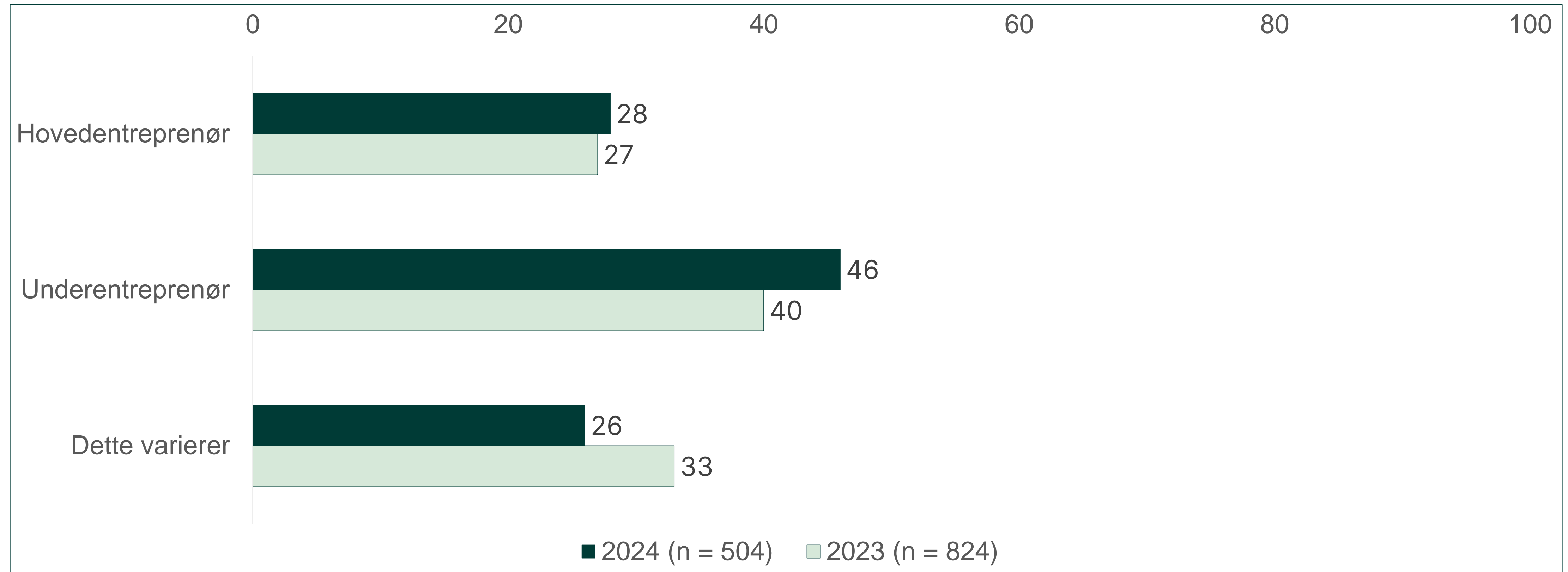

Hvordan planla bedriftene i forbudssonen å løse behovet for arbeidskraft der de elles ville leid inn, og hva har de faktisk gjort?

Flere svar mulig

Er byggbedriftene vanligvis hovedentreprenør, underentreprenør eller varierer dette.

Innleie eller entrepriser?

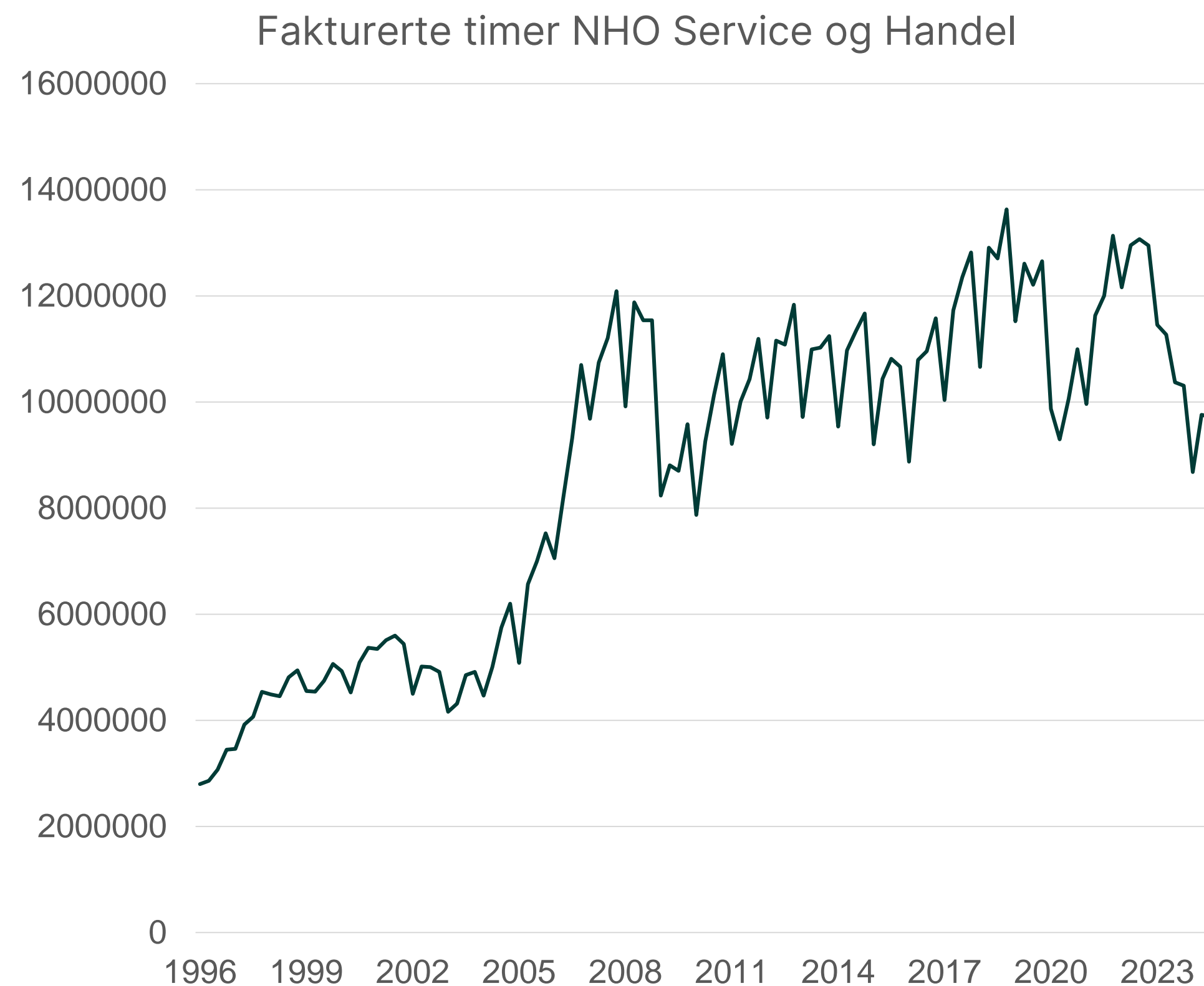
- Ni prosent av de som benytter en underentreprenør for å ta topper eller øke kapasiteten svarer at:
  - de selv leder arbeidet til disse arbeidstakerne
  - og at underentreprenøren kun leverer arbeidskraft til oppgaver som hovedentreprenøren er ansvarlig for
- Selv om vurderingen av grensen mellom innleie og entrepriser vil innebære en helhetsvurdering der også andre momenter kan inngå, indikerer dette at en vesentlig andel av disse tilfellene er i grenselandet mot innleie.

Hva skjer med sysselsetting og de sysselsatte?

Våre datakilder

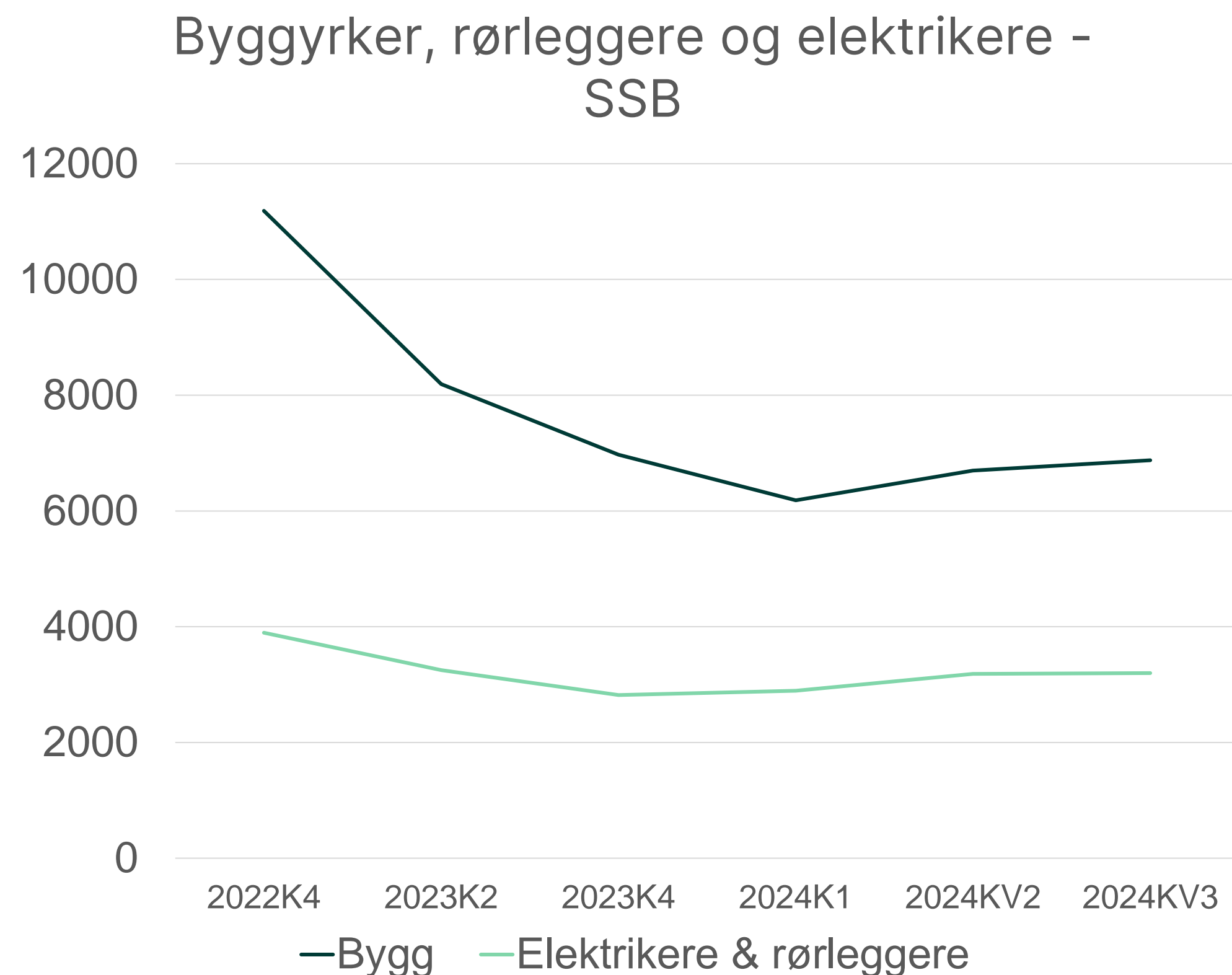
- To hovedkilder
  - Sysselsetting innen Utleie av arbeidskraft (NACE 78.2). Tall A-ordningen/SSB
  - Timeverk og omsetning i bemanningsforetak i NHO Service og Handel
- Noen forbehold og avgrensinger
  - SSB-tallene omfatter også arbeidstakere som ikke leies ut
  - NHO Service og Handel har kun tall for egne medlemsbedrifter
  - Vi kjenner de utleides yrke, men vet ikke hvilken type bedrifter de er leid ut til
- Ganske kort tidsperiode etter lovendringene i 2023
  - Kan kun si noe om korttidseffekter for bevegelser i arbeidsmarkedet

Markant nedtrekk i aktivitet i bemanningsbransjen

- Størst i NHOSH bedriftene
  - Ned 26% fra 3. kv. 2022 til 3. kv 2024
  - Om lag på nivå med finanskrisa og etter oljeprisfallet
- Også betydelig nedgang i SSB-tallene (NACE 78.2)
  - 13 prosent samme periode
- Begge statistikker viser en viss vekst innen utleie utover i 2024

Utleie til bygg

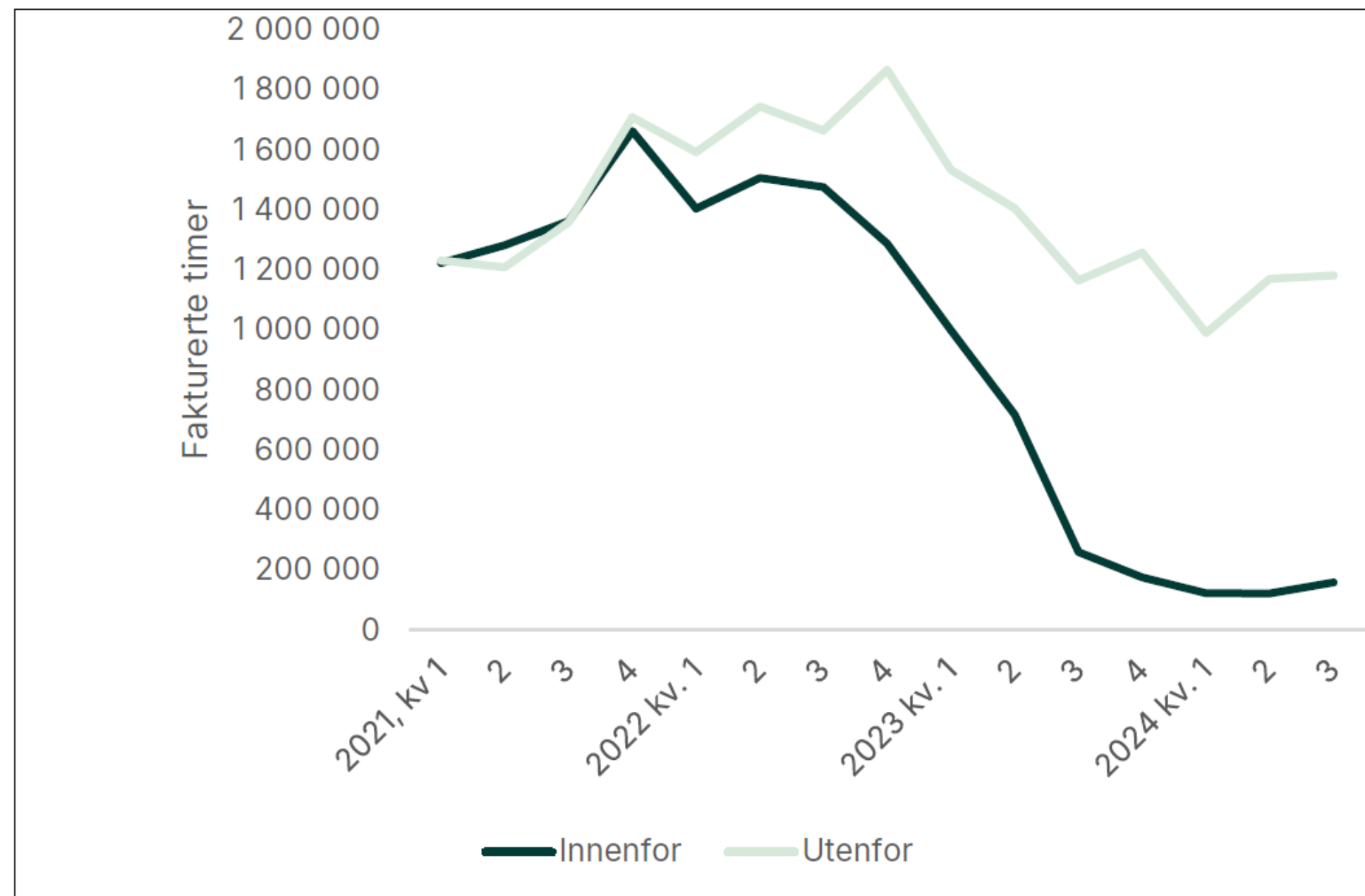

- Markant nedgang fra høsten 2022 til våren 2024
  - 6000 færre personer
  - Mest markant for «rene» byggyrker
  - Utflating og liten vekst i løpet av 2024
- Enda større nedgang for utleie fra NHOSH
  - To av tre fakturerte timer forsvinner fra høsten 2022 til første kvartal 2024

I og utenfor forbudssonen

Figur 5.4 Fakturerte timer, yrker Innen bygg og anlegg. Medlemsbedrifter i NHO Service og Handel, timer per kvartal. Innenfor og utenfor forbudssonen.

Kilde: NHO Service og Handel Kvartalsstatistikk for bemanningsbransjen.

Utleie til bygg er borte innenfor forbudssonen

Nedgangen startet høsten 2022

Høy aktivitet fram til medio 2023 utenfor sonen

Stabilitet på lavere nivå

De som leies ut innen bygg: 2022 vs. 2024

- De er færre, men ingen vesentlige endringer i arbeidstakerens bakgrunn
- De er stort sett ikke-bosatte eller arbeidsinnvandrere fra EU Øst
  - 6 av 10 er ikke bosatt i Norge (og andelen er blitt litt høyere)
  - Sammen med bosatte fra EU Øst, utgjør de to kategoriene om 85-90 prosent av de utleide
- De har store stillinger og flertallet har fast ansettelse i bemanningsforetaket
  - Heltidsandelen økt litt (fra 64% til 72%)
  - Andel midlertidig ansettelse i bemanningsforetaket har økt litt (fra 21% til 26%)

Overganger – arbeidstakere i byggyrker

Byggyrker	Jan-mai 2022 til jan-mai 2023	Aug-des 2022 til aug-des 2023	Jan-mai 2023 til jan-mai 2024
Antall	10800	11700	9600
Endring i perioden	-1200	-4250	-2950
Fortsatt i NACE 78.2	51	39	42
Annen bransje	22	28	25
Ledig	3	4	5
Annet	13	14	14
ikke i data	10	14	13
I alt	100	100	100

- Fra høsten 2022 til høsten 2023
  - Størst endring
  - Andelen som forlater bemanningsbransjen øker fra 49 til 61 prosent
  - Disse fordeler seg på to grupper
    - Flere enn før går over i annen bransje
    - Flere enn før forlater det norske arbeidsmarkedet
    - Marginal vekst i andel som går til ledighet
  - Bransjen rekrutterer færre nye

Overganger – elektrikere og rørleggere

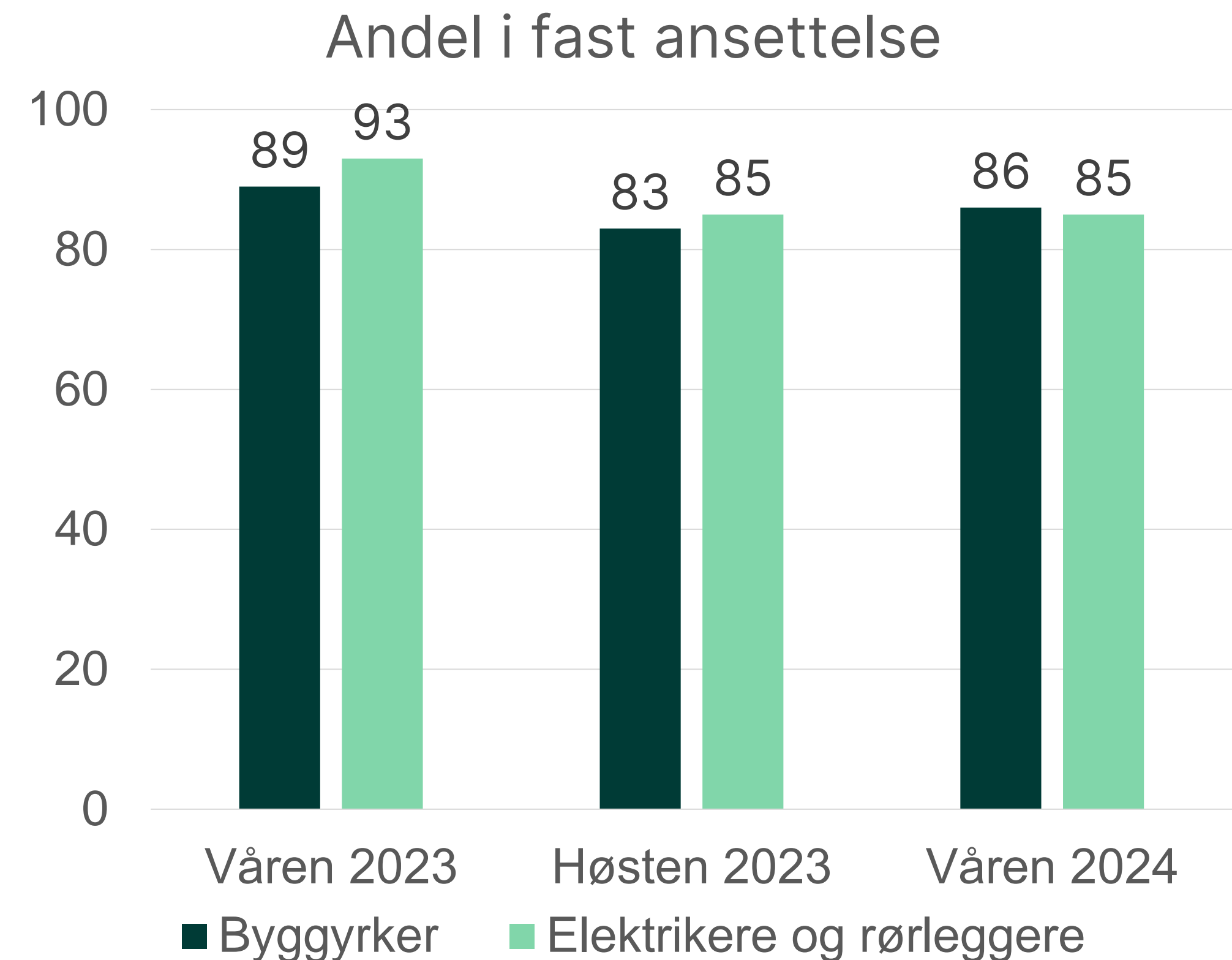
Elektrikere og rørleggere	Jan-mai 2022 til jan-mai 2023	Aug-des 2022 til aug-des 2023	Jan-mai 2023 til jan-mai 2024
Antall	3200	3300	3100
Endring i perioden	-100	-1000	-600
Fortsatt i NACE 78.2	59	39	43
Annen bransje	24	41	37
Ledig	1	2	2
Annet	9	11	10
ikke i data	7	7	8
I alt	100	100	100

- Fra høsten 2022 til høsten 2023
  - Andelen som forlater bemanningsbransjen øker klart (fra 41 til 61 %)
  - En betydelig andel går over til annen bransje
  - Et mindretall (færre enn i bygg) forlater det norske arbeidsmarkedet
  - Bemanningsbransjen har hatt ganske stabil nyrekruttering for disse gruppene

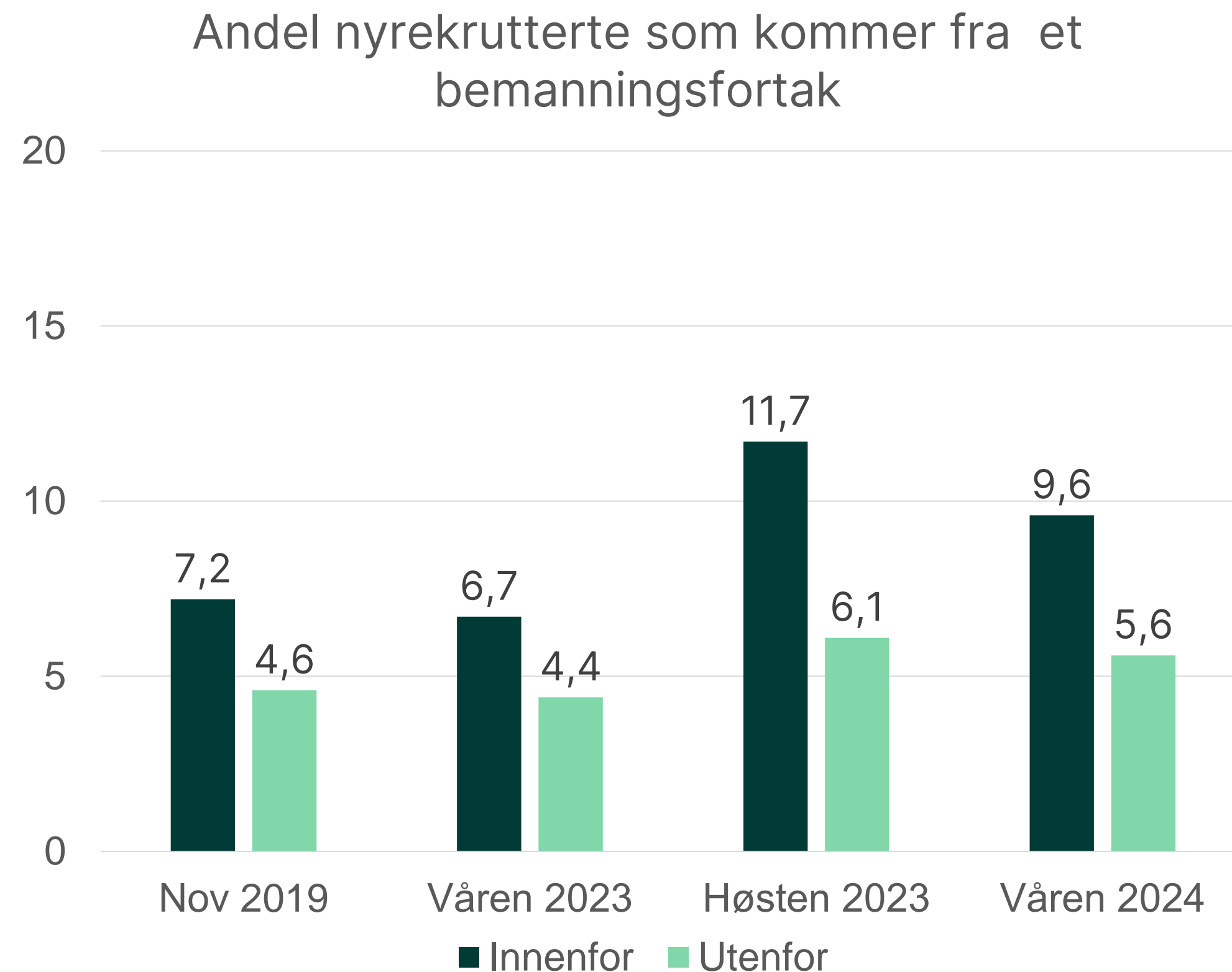

De som går til annen bransje

- Et stort flertall har fast ansettelse
- Gjelder både for elektrikere & rørleggere, og andre yrker innen bygg
- Litt flere ansatte i midlertidig stilling høsten 2023 og våren 2024
- Flertallet ender i en jobb innen byggebransjen
- De aller fleste går over i en heltidsstilling

Innenfor og utenfor forbudssonen

Tabell 7.10

- Noe høyere overgang fra bemanningsbransjen innenfor sonen
- Sånn var det også før forbudet
- Større forskjeller de siste periodene
- Kartleggingen (jf. notatet) viser at byggebransjen rekrutterer ulikt i de sonene også mer generelt

Oppsummering og gråsoner

Oppsummert

- Innleie innen bygg har gått ned etter regelendringen
  - Forbudet i Oslo-området etterleves i stor grad
  - Nedgang også i resten av landet, men vanskelig å si hvor mye som skyldes nedgang i aktivitet
- Andelen som har fått ansettelse i produksjonsbedrifter har økt innen elektro og bygg.
  - De fleste får fast ansettelse, men det er liten en nedgang særlig innen elektrikere og rørleggere høsten 2023 og våren 2024
- Mange bedrifter sier at likevel det er utfordrende å få tak i kvalifisert arbeidskraft

Oppsummert

- Bedriftene benytter seg av ulike strategier for å dekke behovet for fleksibilitet
  - Bruk av underentreprenører og bruk av overtid har økt
  - Tar færre oppdrag
  - Samarbeid med andre bedrifter
  - Flytte arbeidskraft mellom regioner gjøres i mindre grad
- Innstramningen synes i liten grad å ha ført til at flere bedrifter inngår tariffavtaler
  - I bedrifter med avtale er hovedinntrykket at bedriftene synes avtaleadgangen fungerer bra

Skjuler tallene omgåelser?

- Regelverket skiller mellom ulike tilknytningsformer
  - Underentreprise, innleie fra bemanningsforetak, produksjonsinnleie
- Kan oppstå gråsoner mellom disse
  - Underentreprise som fremstår som innleie
  - Innleie fra produksjonsbedrifter som egentlig er bemanningsforetak
  - I praksis spørsmål om en bedrift er en produksjonsbedrift eller et bemanningsforetak
- Vanskelig å kartlegge gjennom spørreundersøkelser, men intervjuene tyder på at det er noen bedrifter som opererer i gråsonene

Eksempler på tvilstilfeller

- Store bemanningsforetak har blitt borte, mens noen mindre har omdannet seg til produksjonsselskaper
  - Bedrifter som var utfordrende før innstramningene er fremdeles utfordrende
  - Kontraktene fremstår ikke som vanlige for bransjen, men har lånt formuleringer fra Regjeringens innleie-veileder
  - Fakturering skjer time for time og timelister godkjennes av oppdragsgiver, oppdragstaker stiller ikke med verktøy eller materialer, hva som skal leveres er uklart beskrevet i kontrakten.
  - Produksjonsutleie – de samme personene som leies ut hele tiden
- Håndheving av disse sakene beskrives som utfordrende for forbundene og byggherrene, og inntrykket er at Arbeidstilsynet i liten grad går inn i slike saker

